

İmkân, Sınır ve Sorun Açısından Kur'an'ın Bâtınî ve İşârî Yorumu

11 Kasım 2017, İSAM Konferans Merkezi, Üsküdar/İstanbul

PROGRAM

Birinci Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Sönmez Kutlu (Ankara Üniversitesi)

Tebliğ: **Bâtınî Din Anlayışının Epistemik Temelleri**

Doç. Dr. Ali Avcu (Cumhuriyet Üniversitesi)

Müzakere: **Doç. Dr. Mehmet Kalaycı** (Ankara Üniversitesi)

Tebliğ: **Tasavvuf Kültüründe Bâtın ve Bâtınî/Ledünnî Bilgi Kavramlarının Referans Çerçevesi**

Prof. Dr. Kadir Özköse (Cumhuriyet Üniversitesi)

Müzakere: **Prof. Dr. Ahmet Yıldırım** (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Tebliğ: **İlk Dönem Sûflerin Nasları Yorumlama Tarzı**

Prof. Dr. Fikret Karapınar (Karaman Üniversitesi)

Müzakere: **Prof. Dr. Muhittin Uysal** (Necmettin Erbakan Üniversitesi)

İkinci Oturum

Oturum Başkanı: Prof. Dr. Halis Albayrak (Ankara Üniversitesi)

Tebliğ: **Yahudi Geleneğinde Tevrat'ın Bâtınî ve Mistik Yorumu**

Yrd. Doç. Dr. Yasin Meral (Ankara Üniversitesi)

Müzakere: **Prof. Dr. Mahmut Aydın** (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Tebliğ: **Tefsir Disiplini Açısından Bâtınî ve İşârî Yorumun İlmî Değeri**

Doç. Dr. Nihat Uzun (Karadeniz Teknik Üniversitesi)

Müzakere: **Prof. Dr. Mehmet Emin Maşalı** (Marmara Üniversitesi)

Tebliğ: **Fıkıh Usûlüne Göre Te'vil**

Prof. Dr. Ferhat Koca (Hitit Üniversitesi)

Müzakere: **Doç. Dr. Osman Güman** (Sakarya Üniversitesi)

KURAMER'in "İmkân, Sınır ve Sorun Açısından Kur'an'ın Bâtînî ve İşârî Yorumu" konulu sempozyumu 11 Kasım 2017 tarihinde İSAM Konferans Salonu'nda (Bağlarbaşı-Üsküdar, İstanbul) gerçekleşti. Programa yönelik ilgi önceki sempozyumlara kıyasla daha az yoğunluklu görünse de, genel katılımcı profili konunun ilmî değeri ve öneminin farkında olan seçkin bir dinleyici kitlesi hüviyetindeydi. Sempozyumun açılış konuşması KURAMER müdürü Prof. Dr. Ali Bardakoğlu tarafından gerçekleştirildi. Bardakoğlu bâtinî ve işârî yorum geleneğinin hem tarihsel hem güncel açıdan etraflıca ele alınıp tartışılması gereken önemli bir konu olduğuna dikkat çekti ve bu arada KURAMER'in "Kur'an'ın Zahirî/Literal Yorumu" konulu bir sempozyumun hazırlıklarına başladığı, ardından "Bilimselci Kur'an Yorumu" gibi başka konularla ilgili sempozyumlar da düzenleneceği müjdesini verdi.

İki oturum halinde icra edilen sempozyumun ilk oturumunda Doç. Dr. Ali Avcu "Bâtînî Din anlayışının Epistemik Temelleri" başlıklı bir tebliğ sundu. Tebliğ hem sunum hem içerik bakımından gayet başarılıydı. Avcu'nun, "Bâtînîlik İslam düşünce tarihinde ve günümüzde genellikle sosyo-politik açıdan ele alınmakta ve bu durum Bâtînîliğin tam manasıyla anlaşılmasına engel olmaktadır. Bâtînîlik çok derin bir felsefî kökene ve bununla mütenasip bir entelektüel birikime sahiptir. Bâtînîliği gerçekten anlamak ve genelde din, özelde Kur'an yorumu konusunda Bâtînî tezlere güçlü bir mukabelede bulunmak için meselenin sadece sosyo-politik boyutuyla değil, felsefî ve entelektüel boyutlarıyla da incelenmesi gerekir" şeklindeki değerlendirmeleri son derece önemlidir.

İlk oturumdaki ikinci tebliğ Prof. Dr. Kadir Özköse tarafından sunuldu. Özköse, "Tasavvuf Kültüründe Bâtın ve Bâtînî/Ledünnî Bilgi Kavramlarının Referans Çerçevesi" başlıklı tebliğinde sûfîlerin keşf, ilham, rüya, tecelli gibi bilgi kaynakları ve bu tür bilgilere dayalı Kur'an yorumlarının meşruiyet çerçevesini çizmeye çalıştı. Müzakereci Prof. Dr. Ahmet Yıldırım ise tebliğin başlığı ile muhtevası arasında mübâyenet bulunduğunu vurguladı ve konunun ele alınış biçimine dair alternatif bir öneride bulundu. Prof. Dr. Fikret Karapınar'ın "İlk Dönem Sûfîlerin Nassları Yorumlama Tarzı" başlıklı tebliği özellikle erken dönem tasavvuf geleneğindeki Kur'an ve yorum anlayışı ile Muhyiddin İbnü'l-Arabî ve takipçilerince temsil edilen teosofik/felsefî tasavvuf geleneğindeki Kur'an ve yorum anlayışı arasındaki mahiyet farkının ortaya konulması bakımından önemlidir. Prof. Dr. Muhittin Uysal'ın bu tebliğe ilgili müzakeresinde Hâris el-Muhâsibî ve Hakîm et-Tirmizî üzerinden konuyu örneklendirerek anlatması ise tebliğ metnine çok değerli bir katkı niteliğindedir.

Öğleden sonraki oturumda Yrd. Doç. Dr. Yasin Meral'in sunduğu "Yahudi Geleneğinde Tevrat'ın Bâtînî ve Mistik Yorumu" başlıklı tebliğ, özellikle sempozyumu takip edenler açısından çok yeni bilgiler içermekteydi. Prof. Dr. Mahmut Aydın'ın müzakeresi ise konunun etraflıca ele alınması ve tebliğ metninin daha da olgunlaşması bakımından hayli önemlidir. Doç. Dr. Nihat Uzun'un, "Tefsir İlmî Açısından Bâtînî ve İşârî Yorumun İlmî Değeri" başlıklı tebliğ, Sünnî gelenekte tasavvufun meşruiyet kazanma süreciyle de ilişkili olarak sûfîlerin işârî/remzî Kur'an yorumlarının tefsir değeri taşıyıp taşımadığı hususunda zengin bir içeriğe sahipti. Prof. Dr. Emin Maşalı'nın bu tebliğe ilgili müzakeresinde işârî yorumun temelde belli bir Kur'an

tasavvuruyla ilgili olması ve meselenin bu tespitten hareketle ele alınıp tartışılması gerektiğine dikkat çekmesi de önemliydi.

Prof. Dr. Ferhat Koca “Fıkıh Usûlüne Göre Tevil” başlıklı tebliği Kur’an’ın Arap dilinin imkân ve sınırları dâhilinde anlaşılıp yorumlanması gerektiği ilkesinden hareketle “tevil”in ancak beyan ve beyânî epistemoloji çerçevesinde meşruiyet kazanabileceğini vurguladı. Bunun yanında teosofik tasavvuf geleneğinin, yani Muhyiddin İbnü’l-Arabî ve takipçilerinde benimsenen tasavvufî yönelimin genelde İslam’ı anlama, özelde de Kur’an’ı anlama ve yorumlama konusunda ciddi problemlere yol açtığına dair çarpıcı değerlendirmeler yaptı. Doç. Dr. Osman Güman ise tebliğdeki bazı teknik hususlarla ilgili olarak dikkat çekici tespitlerde bulundu.

Program Prof. Dr. Mustafa Öztürk’ün kapanış konuşmasıyla tamamlandı. Öztürk, konuşmasının başında sempozyumun amacına değindi ve bu çerçevede farklı anlayışlar ve yaklaşımların özgürce dile getirilmesi gerektiğine dikkat çekti. Ayrıca KURAMER’in organize ettiği ilmî programlarda farklı anlayışların ilmî ve entelektüel olgunlukla dillendirildiğini, çünkü bârika-i hakikatin müsâdeme-i efkârdan neşet ettiğini belirtti. Bâtınî ve işârî yorum konusunda ise ilk olarak tasavvuf kültüründe Kur’an metninin sonsuz/sınırsız anlam deryası olarak kabul edilmesinin Sünnî Kelam geleneğindeki “kelam-ı kadim” anlayışıyla irtibatlı olduğuna dikkat çekti. Bu bağlamda “Kur’an’daki her ayetin bir zahiri, bir batinî, bir haddi ve bir de muttala’ı vardır” mealindeki rivayetin problemlili olduğuna da dikkat çeken Öztürk, bir müminin Kur’an’la kurduğu özel ilişki içerisinde ilâhî kelamın o müminin kalbinde yeni pencereler açabileceğini, hatta kimi zaman Kur’an’daki bir ayetin yeni nazil olmuş gibi telakki edilebileceğini, ancak bu özel ve mahrem ilişki içerisinde kalbe doğan işârî/remzî anlamların kanonikleştirilmemesi gerektiğini, aksi halde Kur’an yorumunda sınır çizgilerinin tamamen kaybolacağını ve bunun da kaosa yol açacağını belirtti.